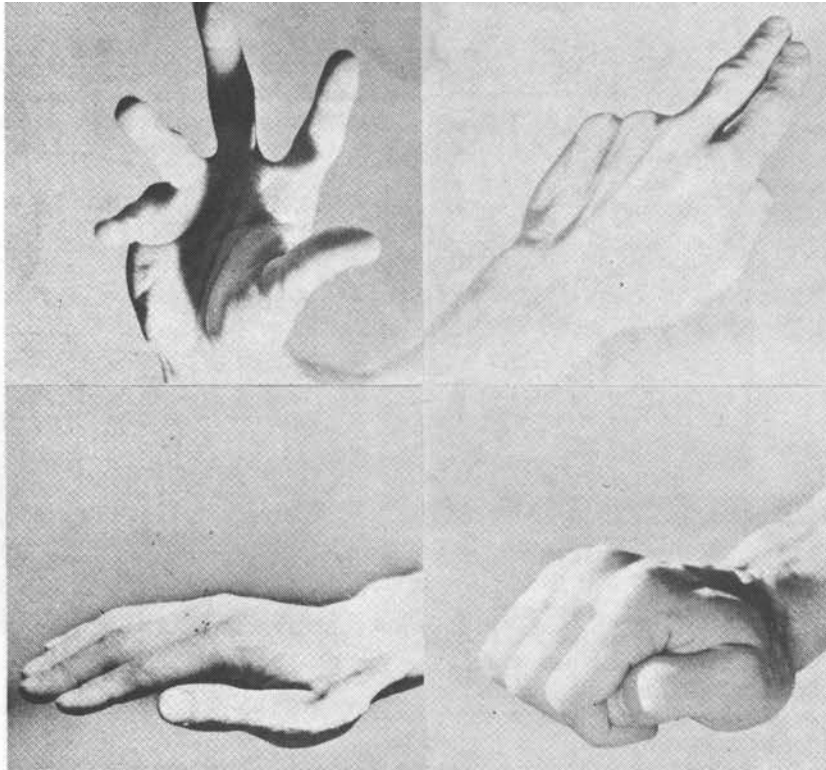

בין פירנצה לדודו ברק

דודו ברק, בין מדיצי לרוצ'לאי -
איטליה: מסע שירה: ציורים: דני
רבס; ספרית פועלים, 1985

פטר קלימו: ציורי דודו ברק

אמיתי, על פי הגדרתו, הוא בדיוק זה המצרך יחד חפצים אנאכרוניסטיים. אלא שפטור בלא כלום, אי אפשר. ובכן, ראוי היה שדודו ברק ישאל לעצת מי שבקיא בפילולוגיה איטלקית ובשיטות תעתיק של איטלקית לעברית, לפני שיערוך סופית את סיפורו: יש לכתוב ג'וטו ולא ג'וטו, ג'ובאנה ולא ג'ובאנה; יש לכתוב צ'ימבואה, כבגוף השיר, ולא צ'מבואה - כבכר תרתו. זוטות - אבל חבל על אלה, כי הדבר צורם ומרגיז לראות כיצד בני המשפחה הפלר רנטינית הוותיקה רוצ'לאי Rucellai נעשו לפתע אנגלוסקסיים, ככתוב בכותרת האנגלית של הספר: From Medici to Rucellai. אפילו התייר האמריקני הבור ביותר, מתוך רכבותיהם של אלה המציפים את פירנצה מדי שנה, לא היה מתיימר להפוך את בני המשפחה הפלורנטינית הזאת לאזרחי מדינת הכוכבים והפסים או הממלכה המאוחדת. אויה לנו, כי פשענו וההש' פעה האנגלוסקסית אוכלת בנו בכל פה ואוכלת גם בתלמיד מובהק של המורה לאיטלקית באוניברסיטה העברית בירושלים, היא ג'ובאנה לוצאטו, לה הקדיש דודו את שירו "בין מדיצי לרוצ'לאי" שעלפיו נקרא הספר כולו.

חבל - כי ספר שכה רבות טרחו בהפיכתו לפנינה של חום והב, ראוי היה להקפדה גם בפרטים זעירים כאלה (המרגיזים פלורנטינים רשעים כמוני...). אכן, אם באמת אין כל "הבדלי רמה כביכול בין אמנות לאומנות", כמאמרו של בנדטו קרצ'ה (ובפירנצה אומרים שההבדל בין עיר זו לבין רומא הוא בכך שבפירנצה את הקירות סידו ציירים ואילו ברומא את הציורים ציירו סיידיים... ואיש-פירנ' צה בבנוטו צ'ליני לא מאס במלאכת עשיית מלחיות וכלי אוכל למיניהם...). אם באמת כך, הרי שבעשיית מלאכת-מחשבת אין לזלזל בשום פרט.

גאיו שילוני

ובכן, אף "משוגע לכבודה של פירנצה" שכמוני, אינו יכול אלא לומר שלפנינו נסיון מוצלח למסור לישראלי המצוי ביטוי אמנותי לחוויותיו של אותו הישראלי המצוי הבא לבקר באיטליה (וכאמור, בפירנצה בפרט). עיצובו המיוחד של הספר, כמעין אלבום ציורים שהשי' רים משתלבים בהם והציורים משתלבים בעיצוב הכללי - ציוריו של דני ריבס ועיצובו של רוני רגב - מקנה לספר קטן זה ערך של מתנה יפה; אכן עיצובו של הספר ראוי כי יינתן לו ציון מיוחד לשבח.

אך מה לא יעשה פלורנטיני אמיתי, (לא תייר בפירנצה) כמוני, כדי למצוא פגם... שהרי רישעותם של בני עירי ידועה כבר מזמן, ודאגטה, המצוטט, הביא לכך דוגמאות רבות... ובכן, כנגד הטענה הרגילה, לפיה כל מה שנאמר על פירנצה יהיה תמיד מעט מדי, כבר עניתי בתחילת דברי: דודו ברק איננו מתיימר להיות דאגטה שני, והראיה לכך, העובדה שהוא כינה את פירנצה, בספר קטן זה, בארבעה שמות שונים: "פירנצה", כשמה הרווח היום בפי-כל; "פירנצי", לפי הכתיב העברי "התקון" וכפי שכתבו אבות-אבות; "פלורנציה" כשמה של העיר בפי הרומאים העתיקים; ו"פלורנס" ככפי התיירים. בבחירת שמות שונים אלה כבר מתבררת עמדת המשורר (והלא גם לירושלים שמות כה רבים...)

היכן לתקוף, אפוא? בטענה שהציורים קצת "קייטש"? שהרי, בציור השער (שהוא הציור המקביל לשיר על "סיניורה עמנואל" בתוך הספר, אותו שיר שאכן שמו דווקא "כמקום תמונות בתערוכה") יש גם נוף פירנצה עם כיפת ברונסקי (הקופולונה) ומגדל פאלאצו וקיו - וגם דיוקן גבירה מהרנסנס, נטול מאחד הציורים המפורסמים (והרי ריבס למד אמנות בפירנצה), ולצד הגבירה גם חתול וגם צלוחית ברשם מאחד מבתי האופנה המפורסמים של ימינו... אלא שכבר מזמן הבינונו כי גם לאמנות הקייטש יש מה לומר ועוד איך, וקייטש

רים וטובים באו לפירנצה (ולאיטליה בכלל) כתיירים, הציצו ונפגעו ונעשו אוהביה של ארץ-חמדת-המגף. אמנים שבאו לאיטליה, תקף עליהם יצרים להלל את איטליה (ואת פירנצה במיוחד) במע' שהאמנות כלשהו; אלא שרבים מהם נתמלאו יראת-כבוד עד כדי כך שמשכו ידיהם מכל נסיון לתאר את מראה-עיניהם ואת רחש-ליבם מכיון שחשו עצמם קטנים מכדי שיוכלו לתת ביטוי לחווייה שגעשה בתוכם. וכל ביטוי לאיטליה (ובפרט לפירנצה) נראה להם כפחות מדי. שורות אלה של פתיחה יבהירו מה היו רגשותי כאשר נטלתי בידי את סיפרו החדש של דודו ברק. והנה, כל ההגדרות השגורות כפי אנשי האקדמיה על שירה "גדולה" או "מינורית", כולן פרחו מפי - ושוב נתברר לי כי צדק אומברטו אקו כאשר כתב שאין ללמוד על אופיו של עם מסוים רק על-פי יצירותיהם של האמנים המהוללים ביותר שלו, אלא יש ללמוד אותו על-פי כל תופעות התרבות שלו למיניהן, גדולות כקטנות. אכן, סיפרו של ברק הוא מעין ביטוי לרגשותיהם של ישראלים רבים מאוד שבאו לאיטליה (שוב: לפירנצה במיוחד), ושם "הציצו ונפגעו".

אין עניני כאן בניתוח שיריו של ברק אלא בראית הספר כשלעצמו, על שיריו ועל הרישר מים שבו ואף על...החללים הלבנים שבו, או במלים אחרות, בראיית הספר כיצירה אחת המביאה אל הקורא "קורטוב מיופיה של איטליה".

דודו ברק מוסר כאן מעט מהתרשמויותיו במסע "על כנפי היופי... אל חמדת העין, אל מיקסס צורב...", שכונתו לצקת ארגמן אל תוך הלב. האישי הבא לכאן נעשה עד מהרה "הוא עצמו רומא", ש"כמו ירושלים" היא "אבן על אבן", אך פיו מתמלא "אש צורבת". האם זו התלהבות נוכח פלאי האמנות הנשגבת? לאו דוקא: כי מיד עולה גם אירוניה מפוכחת. ובקפלה סיסטינה אומר דודו-המבקר-באיטליה: "רק זה היה חסר לי, כל בריאת העולם על ראשי". מה גם ש"בעיר פירנצה בכל חוג דודו - תאבי המין וזוללי השפע, ואחוזי הכעס..." ועוד כהנה וכהנה כמספר הקללות בהן זיכה דאגטה את בני עירו האהובה-השנואה - דווקא בעיר זו, בין כל החוטאים המתערבים ב"גומלי טוב", דווקא כאן דודו (הישראלי המבקר) הוא "כאחד האדם, בעיר פירנצה, אורה אור, רודה דבש, בתופת החם הזה - עד זוב." "ולמרגלות מגדל הפעמונים של ג'וטו..." דודו לבדו "באור הרב ההולך, משוגע, שר." ומול "השקיעה בפלורנס" מקונן דודו על נפשו: "פלורנס דוממת מונחת על כף ידה מושטה... הרי נפשי, נפשי השחווטה."